МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор по образовательной деятельности КФУ

Проф. Таюрский Д.А.

__________________ "___" ______________20___ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

История татарской литературы до XIX века Б1.Б.15.3

Направление подготовки: 45.03.01 - Филология

Профиль подготовки: Прикладная филология: татарский язык и литература, переводоведение с углубленным изучением иностранного языка

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Куракова Ч.М. , Миннегулов Х.Ю.

Рецензент(ы):

Яхин Ф.З. , Сайфулина Ф.С.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No 902326318

Казань

2018

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. Куракова Ч.М. кафедра татарской литературы Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая , Chulpan.Gilazova@kpfu.ru ; профессор, д.н. (профессор) Миннегулов Х.Ю. кафедра татарской литературы Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая , Khatip.Minnegulov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Сформировать у студентов комплексное представление об истории развития татарской литературы Древности, Средневековья и XIX века; охарактеризовать значение каждой эпохи, продемонстрировать динамику процессов литературного развития; познакомить студентов с основными фактами жизни и творчества ведущих представителей татарской литературы Древности, Средневековья и XIX века, определить направление их творческой эволюции и идейно-эстетических особенностей, поэтики их наиболее значительных произведений.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б1.Б.15 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 45.03.01 Филология и относится к базовой (общепрофессиональной) части. Осваивается на 1 курсе, 1 семестр.

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3+.Б.1 Профессиональный" основной образовательной программы 032700.62 Филология и относится к базовой (общепрофессиональной) части. Осваивается на 1 курсе, 1 семестр.

Дисциплина "История татарской литературы до XIX века" входит в раздел "Б.3+.Б.1.1. Профессиональный цикл. Базовая часть" ФГОС-3 по направлению подготовки ВПО 032700 - "Филология".

История татарской литературы имеет более чем 1000-летний путь развития. Данный курс охватывает древний и средневековой периоды, т.е. VIII-VIII вв. В программу включены все основные авторы и произведения. Они рассматриваются в тесной связи с историей народа, реальной действительностью, идеологией Древности и Средневековья. Предусмотрено изучение тем в обзорной и монографической форме. Обращается внимание и на литературные взаимосвязи, в первую очередь с классикой Востока.

Дисциплина изучается в 1 семестре I курса обучения.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владение культурой мышления; способность к восприятию, анализу, обобщению информации, постановке цели и выбору путей ее достижения;
ОК-6 (общекультурные компетенции)	стремление к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
ОК-8 (общекультурные компетенции)	осознание социальной значимости своей профессии, высокая мотивация к профессиональной деятельности;
ПК-2 (профессиональные компетенции)	владение базовыми навыками сбора и анализа литературных и языковых фактов с использованием традиционных методов и современных информационных технологий;

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК-6 (профессиональные компетенции)	способность проводить под научным руководством локальные исследования на основе существующих методик в конкретной узкой области филологического знания с формулировкой аргументированных умозаключений и выводов;
ПК-8 (профессиональные компетенции)	владение навыками участия в научных дискуссиях, выступления с сообщениями и докладами, устного, письменного и виртуального (размещение в информационных сетях) представления материалов собственных исследований.
ПК-9 (профессиональные компетенции)	способность к проведению учебных занятий и внеклассной работы по языку и литературе в общеобразовательных учреждениях и образовательных учреждениях среднего профессионального образования;

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- доминирующие закономерности и тенденции развития татарской литературы Древности и Средневековья;
- знать биографию писателей, идейно-эстетическое содержание их произведений, основные жанры и поэтические явления татарского словесного искусства указанного периода;
- этапы историко-литературного процесса XIX века;
- творчество ведущих татарских писателей XIX века, его оценку в литературоведении и критике;
- содержание и художественные особенности произведений;
- базовые теоретико-литературоведческие термины и понятия;

2. должен уметь:

- анализировать литературное произведение как художественно-эстетическое явление;
- характеризовать художественный мир писателя, своеобразие его мировоззрения, принадлежность к литературному направлению;
- пользоваться научной и справочной литературой;

3. должен владеть:

навыками:
- литературоведческого анализа художественных текстов;
- самостоятельного исследования литературного произведения;

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- к саморазвитию, повышению квалификации и мастерства;
- демонстрировать знание основных положений и концепций в области теории и истории изучаемой литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста, представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины экзамен в 1 семестре.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Кереш. Борынгы төрки язмачылык. Гомумтөрки әдәбият.	1	1-2	4	4	0	Письменная работа Устный опрос
2.	Тема 2. Болгар-татар язма мирасы	1	3-4	2	4	0	Творческое задание Контрольная работа
3.	Тема 3. Алтын Урда чоры әдәбияты	1	4-7	6	6	0	Коллоквиум Письменная работа
4.	Тема 4. Казан ханлыгы чоры әдәбияты	1	7-9	6	6	0	Дискуссия Письменная работа
5.	Тема 5. XVII йөз әдәбияты	1	10-11	4	4	0	Коллоквиум Устный опрос
6.	Тема 6. XVIII йөз әдәбияты	1	12-14	4	4	0	Контрольная работа Тестирование
.	Тема . Итоговая форма контроля	1		0	0	0	Экзамен
	Итого			26	28	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Кереш. Борынгы төрки язмачылык. Гомумтөрки әдәбият.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Кереш. "Әдәбият тарихы" төшенчәсе. Татар әдәбияты тарихын чорларга бүлү мәсьәләсе. Биредәге карашлар төрлелеге. Хәзерге вакытта татар әдәбияты тарихын биш чорга бүлеп өйрәнү. Һәр чорның үз эчендәге бүленеше. Борынгы һәм Урта гасыр әдәбиятын алты дәвергә бүлеп өйрәнү: гомумтөрки әдәбият, Болгар-хәзәр (ягъни болгар-татар) чоры, Алтын Урда әдәбияты, Казан ханлыгы чоры әдәбияты, XVII һәм XVIII гасырлар әдәбияты. Бу бүленешнең иҗтимагый-сәяси шартларга, әдәбиятның эчке сыйфат үзгәреше, үсеш кануннары һәм тенденцияләренә нигезләнүе. Борынгы һәм Урта гасыр әдәбияты курсының предметы, максат бурычлары. Өйрәнелү дәрәҗәсе һәм бу өлкәдә хезмәт куйган галимнәр. Татар халкының этногенезы хакында белешмә. Татар язма әдәбиятының туу һәм үсү шартлары. Аның төп чыганаклары буларак мифология һәм фольклор, борынгы төрки әдәбият, Шәрык классикасы. Борынгы төркиләр һәм аларда язу барлыкка килү. Туран, рун, уйгур, гарәп графикалары. Рун язулы истәлекләр. Табылу һәм өйрәнелү тарихы. Күпчелек язмаларның эпитафик характерда булуы. Аларда борынгы төркиләрнең яшәү рәвеше, гореф-гадәтләре һәм рухи дөньяларының чагылыш табуы. Уйгур язулы ядкярләр. М.Кашгарый һәм аның "Диване лөгатет-түрк" ("Төрки телләр сүзлеге", 1072-1074) хезмәте. Гомумтөрки әдәбияты ядкярләре. Йосыф Баласагунлының "Котадгу белек" ("Бәхет китерүче белем", 1069) поэмасы. Әхмәд Йүгнәки һәм аның "Һибәтел-хәкаик" ("Хаклыклар бүләге") поэмасы. Әсәрнең идея-эстетик, сәнгатьчә үзенчәлекләре, традицияләре. Мөселманнарның изге китабы һәм Шәрык әдәбиятының, фәлсәфәсенең классик үрнәге буларак Коръән. Шәрык классикасы (Коръән, гарәп, фарсы сүз сәнгате) һәм татар әдәбияты. Суфыйчылык тәгълиматы, аның фәлсәфи һәм этик-эстетик асылы, әдәбиятта чагылышы. Төрки-татар суфичылыгы. Аның беренче вәкилләре буларак Әхмәд Ясәви һәм Сөләйман Бакыргани иҗатлары. Әсәрләрендә илаһи мәхәббәт фәлсәфәсе чагылышы.

практическое занятие (4 часа(ов)):

1. М.Кашгарый һәм аның "Диване лөгатет-түрк" ("Төрки телләр сүзлеге", 1072-1074) хезмәте. Җыентыкка гомуми характеристика. Китаптагы мәкаль-әйтемнәрнең, шигъри текстларның идея-тематикасы, жанр һәм сәнгатьчә үзенчәлекләре. Борынгы төркиләрнең мифологиясен, халык авыз иҗатын, язма әдәби мирасын өйрәнүдә "Диване лөгатет-түрк" җыентыгының роле. 2. Йосыф Баласагунлының "Котадгу белек" ("Бәхет китерүче белем", 1069) поэмасы. Әсәрдә акыл һәм сүз культы. Җәмгыять һәм шәхес мөнәсәбәтләре, гадел хөкемдар проблемаларының бирелеше. Авторның идеалы буларак укымышлы, белемле, әхлаклы кеше сурәтләнеше. "Котадгу белек" - гомумтөрки сүз сәнгатенең гуманистик ядкяре. Татар әдәбиятында аның традицияләре.

Тема 2. Болгар-татар язма мирасы

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Тема: Болгар-татар чоры язма мирасы. Болгар-татар чорына тарихи-мәдәни күзәтү. Болгарлар һәм хәзәрләрнең дәүләтчелек тарихы (Кубрат хан җитәкчелегендәге "Бөек Болгар" дәүләте. Хәзәр каганлыгы. Идел буе Болгар дәүләте). Болгар чоры мәдәнияте, әдәбияты хакында белешмә. Ягъкуб ибне Ногман әл-Болгари һәм аның "Болгар тарихы" китабы. Сөләйман бине Дауд әс-Саксини эшчәнлеге. Татар әдәбиятының күренекле вәкиле - Кол Гали һәм аның "Кыйссаи Йосыф" дастаны. Авторның тәрҗемәи хәле. "Кыйссаи Йосыф" әсәренең кулъязма һәм басма нөсхәләре, өйрәнелү тарихы турында мәгълүмат. Дастанның төзелеше, сюжет чыганаклары. Әлеге сюжетка язылган башка әсәрләр. "Кыйссаи Йосыф"ның идея-проблематикасы, фәлсәфи-эстетик нигезе буларак ачылыш тапкан бераллачылык идеяләре (Тәүхид фәлсәфәсе). Йосыф, Зөләйха, Ягъкуб образларының бирелеше. Әсәрнең сәнгатьчә эшләнеше. Традицияләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Кол Гали һәм аның "Кыйссаи Йосыф" поэмасы 1. Поэманың татар әдәбияты һәм татар тормышы тарихында тоткан урыны. 2. Шагыйрьнең тормыш, яшәеш мәгънәсе, кешенең иҗтимагый вазифасы, җирдәге бәхетле тормышка хакы, гуманлылык хакындагы фәлсәфи карашлары, бәхетле тормыш, камил инсан концепциясе. 3. Поэманың тематикасы һәм проблематикасы. Әсәрнең идеяләр дөньясы. 4. Поэманың сюжет һәм композициясе. Сәнгатьчә эшләнеше. 5. Әсәрнең образлар системасы. Йосыф һәм Зөләйха образларының эволюциясе.

Тема 3. Алтын Урда чоры әдәбияты

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Тема: Алтын Урда чоры әдәбияты. Алтын Урда чорына тарихи-әдәби күзәтү. Алтын Урда һәм Мисыр мәмлүкләре арасындагы сәяси, икътисади һәм мәдәни багланышлар. Латинча-фарсыча-команча төзелгән "Кодекс куманикус" (1303) сүзлеге. Андагы текстларда төрки-татар халкының образлы фикерләве, гореф-гадәтләре чагылыш табу. Рабгузыйның "Кыйссасел-әнбия" ("Пәйгамбәрләр тарихы", 1310) китабы. Әсәрнең идея эчтәлеге, композицион төзелеше. Соңгы елларда дөнья күргән басмалары. Котб һәм аның "Хөсрәү вә Ширин" (1342) әсәре. Шагыйрьнең тәрҗемәи хәле. Өйрәнелү тарихы. "Хөсрәү вә Ширин"не күчерүче Бәркә Фәкыйһ. Низами һәм Котб. Әсәрдә күтәрелгән иҗтимагый-фәлсәфи проблемалар. Төп образлар. "Хөсрәү вә Ширин"нең сәнгатчә эшләнеше. Мәхмүд Болгариның "Нәһҗел фәрадис" (1358) әсәре. Авторның тәрҗемәи хәле. Әсәрнең кулъязмалары, фәнни өйрәнелү тарихы. Композицион төзелеше. Хикәятләрнең чыганаклары һәм идея-эстетик хосусиятләре. Аларда авторның идеалы булган инсани кыйммәтләрнең сәнгатьчә раслануы. "Нәһҗел-фәрадис"ның Урта гасыр татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, традицияләре. "Кисекбаш" китабы һәм "Идегәй" дастаны. "Кисекбаш" китабы. Дастанның сюжеты, идея-эстетик эчтәлеге. Әсәрдәге әкияти күренешләрнең дини мотивлар белән яраклаштырылуы. Татар дөньясында киң таралышы. "Идегәй" дастаны. Өйрәнелү, басылу тарихы, гыйбрәтле язмышы. Дастанның реаль тарихи җирлеге. Төп образлар (Идегәй, Туктамыш хан, Норадын, Аксак Тимер, Котлыкыя, Йәникә һ.б.). Әсәрдә күтәрелгән төп мәсьәләләр (ил азатлыгы өчен көрәш, тынычлык һәм сугыш, мәхәббәт һәм нәфрәт, тугрылык һәм икейөзлелек һ.б.). Дастанның халыкчан рухы, шигъри хосусиятләре.

практическое занятие (6 часа(ов)):

1. Котбның "Хөсрәү вә Ширин" поэмасы. Әсәрнең өйрәнелү тарихы. Поэманың сюжеты, үзенчәлекле яклары, оригинальлеге. Котб күзаллавында гуманлылык, гаделлек һәм мәхәббәт. Хөсрәү, Ширин, Фәрһад образларына сыйфатлама. Фәрһаднең илаһи мәхәббәте. Хатын-кызның җәмгыятьтәге роле һәм урыны. Авторның Ширин образына салган идеясе. Һ.б.
2. Харәзми һәм Хисам Кятиб иҗатлары. Харәзминең "Мәхәббәтнамә" (1353) поэмасы. Әсәрдә мәхәббәт культы, инсани мотивлар гәүдәләнеше. Композицион төзелеше. Харәзминең шигъри осталыгы. Үзеннән соңгы әдәбиятка тәэсире (Алтын Урда шагыйре Сәет Әхмәтнең "Тәгашшыкнамә" (1435-1436) поэмасы һ.б.). Хисам Кятиб һәм аның "Җөмҗөмә солтан" (1369) дастаны. Басылу, өйрәнелү тарихы. Гадел хөкемдар проблемасының бирелеше. Әсәрнең идея-эстетик һәм поэтик үзенчәлекләре. Дастан жанрына хас сыйфатлар. Суфыйчылык тәэсире. Сәйф Сараи иҗаты. Авторның тәрҗемәи хәленә кагылышлы мәгълүматлар. Иҗат мирасы. Кулъязмаларының (?Китабе гөлестан бит-төрки?, ?Ядгярнамә?) табылу, өйрәнелү, басылу тарихы. Нәзыйрә. "Гөлестан бит-төрки" әсәренең фарсы шагыйре Сәгъдинең "Гөлестан"ына нигезләнеп, нәзыйрә алымы белән иҗат ителүе. Сәгъди һәм Сәиф Сараи әсәрләрендәге охшаш һәм аермалы яклар. "Гөлестан бит-төрки"нең композицион корылышы. Күтәрелгән төп мәсьәләләр (яшәү мәгънәсе турында уйланулар, гадел хөкемдар һәм җәмгыять, хезмәткә мөнәсәбәт һ.б.). Сәиф Сараиның "Сөһәйл вә Гөлдерсен" (1394) дастаны. Сюжетның тарихи чынбарлык белән бәйләнеше. Идея-эстетик эчтәлеге. Әсәрнең үзәген тәшкил итүче мәхәббәт романтикасы. Образлар бирелеше. Дастанның сәнгатьчә эшләнеше. Авторның нәзыйрә әсәрләре һәм лирик шигырьләре. Сәиф Сараиның татар әдәбияты тарихында тоткан урыны, традицияләре.

Тема 4. Казан ханлыгы чоры әдәбияты

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Казан ханлыгы чоры әдәбияты. М.Әмин һәм Колшәриф иҗатлары. Мөхәммәд Әминнең "Гыйкаб" ("Үч") шигыре. Әдипнең Мөхәммәд Баззази, Әхмәд Үргәнчи традицияләрен дәвам итеп Аксак Тимер яуларын тәнкыйть итүе. Колшәриф шигърияте. Авторның тәрҗемәи хәле, иҗат мирасы. Газәлләрендә дини-суфыйчыл мотивлар чагылышы. "Кыйссаи Хөбби Хуҗа"дастаны. Әсәрләренең идея-эстетик һәм сәнгатьчә үзенчәлекләре. Фәндә Шәриф Хаҗитархани һәм аның "Зафәрнамәи вилаяте Казан" ("Казан өлкәсенең җиңүе") (1550) ядкяре хакында карашлар төрлелеге. Әсәрнең идея-проблематикасы. Чәчмә һәм тезмә юллардан торуы.

практическое занятие (6 часа(ов)):

Өмми Кәмал, Мөхәммәдъяр иҗатлары. Өмми Кәмал (Исмәгыйль) шигъријате. Әдипнең тормышы һәм иҗат мирасы турында белешмә. Әсәрләренең басылу, өйрәнелү тарихы. Аларда суфыйчыл мотивларның өстенлек итүе. Шигырьләренең фәлсәфи нигезе булып илаһи мәхәббәт концепциясе ятуы. Әсәрләренең сәнгатьчә эшләнеше, жанр хосусиятләре. Татар шигъриятендә Өмми Кәмал традицияләре. Мөхәммәдъяр иҗаты. Шагыйрьнең өйрәнелү тарихы. Әдипнең тәрҗемәи хәле, иҗат мирасы. "Төхфәи мәрдан" ("Егетләр бүләге"), "Нуры содур" ("Күңелләр нуры") поэмаларында күтәрелгән мәсьәләләр. Мөхәммәдъяр - гаделлек җырчысы. Каләм иясенең гадел җәмгыять, ил иминлеге, тугрылык, рәхим-шәфкать, юмартлык һәм башка күркәм әхлакый сыйфатлар турында уй-кичерешләре һәм аларның сәнгатьчә гәүдәләнеше. Поэмаларда гуманистик мотивларның өстенлек итүе. "Нәсыйхәт" шигыре. Әсәрнең символик мәгънәсе. Шагыйрь әсәрләренең сәнгатъчә эшләнеше. Поэтик чараларның төрлелеге һәм байлыгы. Татар әдәбиятында Мөхәммәдъяр традицияләренең дәвамчанлыгы.

Тема 5. XVII йөз әдәбияты

лекционное занятие (4 часа(ов)):

XVII йөз әдәбияты. Милли дәүләтчелекнең юкка чыгуы. Мәдәниятнең зур югалтуларга дучар булуы, торгынлык чорына керүе. Көчләп чукындыру. Патша хөкүмәтенең милли-колониаль сәясәтенә каршы халык күтәрелешләре. Әдәбиятта халыкның рухи теләк-ихтыяҗларына җавап рәвешендә суфыйчылык идеяләренең көчәеп китүе. Бу чор әдәбиятына гомуми күзәтү. Суфый Аллаяр һәм аның "Сөбател-гаҗизин" ядкяре. Әсәрдә дини-суфыйчыл мотивлар өстенлек итүе. "Сөбател-гаҗизин"ның үзеннән соңгы татар әдәбиятына тәэсире. Кадыйр Галибәкнең "Җәмигъ әт-тәварих" ("Тарихлар җыентыгы", 1602) җыентыгы. Китапның композицион төзелеше, чыганаклары, идея-тематик үзенчәлекләре. Ярымтарихи-ярымәдәби характерда булуы. "Дәфтәре Чыңгызнамә" ядкяре. Аның чыганаклары, төзелеше, эчтәлеге.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Мәүла Колый, Габди иҗатлары. Мәүла Колый хикмәтләре. Авторның тормыш юлы һәм иҗат мирасы. Өйрәнелү тарихы. Хикмәт жанры. Аларда суфыйчыл һәм дөньяви идея-мотивларның үзара керешеп китүе. Хикмәтләрнең үзәгендә авторның эстетик идеалы булган диндар кешенең эчке кичерешләре ятуы. Аларның идея-тематик һәм сәнгатьчә хосусиятләре. Поэтик чараларның төрлелеге. Мәүла Колыйның соңгы елларда табылган "Береккәннәр сыйфаты" һәм "Хәләл ризык өстәгәннәр сыйфаты" поэмалары. Габди шигъријате. Әсәрләрендә күтәрелгән проблемалар (яшәү мәгънәсе, гыйлем-мәгърифәт, ата-анага хөрмәт, дуслык, юмартлык). Габди шигырьләренең жанр үзенчәлекләре, халык авыз иҗаты ядкярләренә охшашлыгы.

Тема 6. XVIII йөз әдәбияты

лекционное занятие (4 часа(ов)):

XVIII гасыр әдәбияты. XVIII йөзгә тарихи-мәдәни күзәтү. Милли һәм иҗтимагый-сәяси изүләргә каршы халык күтәрелешләре. Батырша кузгалышы, Пугачев хәрәкәте. Милли-колониаль изүнең берникдәр йомшаруы. Әдәбиятның яңа сыйфатлары. Жанрлар төрлелеге. Исмәгыйль Бикмөхәммәд улы һәм Мөхәммәд Әмин сәяхәтнамәләре. Батырша хатлары. Идея-тематикасы. Әдип күтәргән мәсьәләләр. Батырша хатларының әдәби-тарихи әһәмияте. "Мәҗмугыл хикаят" китабы. Җыентыкның төзелеше. Әсәрдәге хикәятләрнең фарсы чыганакларына барып тоташуы. "Мең дә бер кичә", "Мең дә бер көн" җыентыклары белән охшаш һәм аермалы яклары. "Мәҗмугыл хикаят" җыентыгының идея-эстетик үзенчәлекләре. Хикәятләрдә гыйлем-мәгърифәт, аң-зиһен, хәйләкәрлек, юмартлык, батырлык кебек әхлакый сыйфатларның макталуы. Хисамеддин Мөслиминең "Тәварихе Болгария" әсәре. Габдессәлам шигъријате. Тормышы һәм иҗат мирасы. Әсәрләрендәге көчле лиризм. Илаһи бәетләре. Шигырьләренең халык жырларына якынлыгы. Традицияләренең дәвамчанлыгы.

практическое занятие (4 часа(ов)):

Әхмәдбик шигърияте. Таҗеддин Ялчыгол иҗаты. Тормыш юлы, иҗат мирасы. "Тәварихе Болгария" һәм "Рисаләи Газизә"әсәрләре. Габдерәхим Утыз Имәни иҗаты. Габдерәхим Утыз Имәнинең иҗат мирасы. Өйрәнелү тарихы. Тормыш юлы, гыйльми һәм әдәби эшчәнлеге. "Гаварифез-заман", "Мөһиммәтез-заман", "Әл-карз - микъразел-мәхәббәт", "Горбәтнамә" һәм башка поэмалары. Шагыйрь иҗатында гыйлем-мәгърифәт, әдәп-әхлак мәсьәләләре. Дини гыйлемнәргә өстенлек бирүе. Шагыйрьнең эстетик идеалы. Мәдхия, мәрсия, мөнәҗәт һәм башка жанрларындагы әсәрләре. Хатыны Хәмидәгә багышланган мәрсияләрендә җир хатын-кызы, Ана образын тудыруы. Шагыйрь әсәрләрендә фәлсәфи-фикри башлангычның өстенлек итүе. Утыз Имәни - XVIII гасыр әдәбиятыннан XIX гасыр яңа чор татар әдәбиятына күпер салучы.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Кереш. Борынгы төрки язмачылык. Гомумтөрки әдәбият.	1	1-2	подготовка к письменной работе	2	письменная работа
				подготовка к устному опросу	1	устный опрос
2.	Тема 2. Болгар-татар язма мирасы	1	3-4	подготовка к контрольной работе	2	контрольная работа
				подготовка к творческому заданию	3	творческое задание
3.	Тема 3. Алтын Урда чоры әдәбияты	1	4-7	подготовка к коллоквиуму	2	коллоквиум
				подготовка к письменной работе	3	письменная работа
4.	Тема 4. Казан ханлыгы чоры әдәбияты	1	7-9	подготовка к дискуссии	2	дискуссия
				подготовка к письменной работе	3	письменная работа
5.	Тема 5. XVII йөз әдәбияты	1	10-11	подготовка к коллоквиуму	3	коллоквиум
				подготовка к устному опросу	2	устный опрос
6.	Тема 6. XVIII йөз әдәбияты	1	12-14	подготовка к контрольной работе	2	контрольная работа
				подготовка к тестированию	2	тестирование
	Итого				27	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Рекомендуемые образовательные технологии: лекции, самостоятельная работа студентов, курсовая работа (дисциплина определяется по выбору обучающегося).

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

При проведении занятий рекомендуется использование активных и интерактивных форм занятий (проблемное обучение, деловые и ролевые игры, анализ конкретных произведений, статей, монографий и т.д., исследовательские технологии, иных форм) в сочетании с внеаудиторной работой. Удельный вес занятий, проводимых в интерактивынх формах, должен составлять не менее 30% аудиторных занятий.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Кереш. Борынгы төрки язмачылык. Гомумтөрки әдәбият.

письменная работа , примерные вопросы:

1. Борынгы төркиләр һәм аларда язу. 2. Рун, уйгур язулы истәлекләр. 3. М.Кашгарыйның "Диване лөгатет-түрк" сүзлегенә гомуми характеристика. 4. Й.Баласагунлы - гомумтөрки әдәбиятның олы казанышы.

устный опрос , примерные вопросы:

"Борынгы төрки язмачылык" гыйбарәсен ничек аңлыйсыз? Борынгы төркиләр кайда яшәгән? Төрки каганат хакында нилэр беләсез? Борынгы төркиләрнең диннәре, мәдәниятләре. Кем ул Күлтәгин? Аның истәлегенә куелган ташлар нинди сыйфаттагы язмаларны саклый? Нәрсә ул суфыйчылык? Аның нинди төрләре, баскычлары бар? Беренче төрки суфый шагыйрьне атагыз?

Тема 2. Болгар-татар язма мирасы

контрольная работа , примерные вопросы:

I вариант. 1. Гомумтөрки әдәбиятка гомуми сыйфатлама. 2. "Кыйссаи Йосыф" поэмасын образлар системасы аша анализларга. 3. Йосыф Баласагунлыгының әдәбиятка алып килгән яңалыгы. Ул тәкъдим иткән идарә моделе. II вариант 1. Болгар чоры әдәбиятына күзәтү. 2."Котадгу белек" поэмасына тематик-проблематик анализ. 3. Кол Гали тәкъдим иткән камил инсан, гадел җәмгыять моделе.

творческое задание , примерные вопросы:

1. Әхмәд Ясәви, Сөләйман Бакырганый хикмәтләренә идея-эстетик анализ. 2. "Котадгу белек" һәм "Кыйссаи Йосыф" поэмаларына чагыштырма анализ.

Тема 3. Алтын Урда чоры әдәбияты

коллоквиум , примерные вопросы:

1. Котбның "Хөсрәү вә Ширин" поэмасында образлар системасы. Образларга йөкләтелгән мәгънә. 2. Алтын Урда төрки әдипләренең иҗат үзенчәлеге. 3. Бу чор әдәбиятында дөньявилык, гуманлылык билгеләре.

письменная работа , примерные вопросы:

1. Харәзминең "Мәхәббәтнамә" поэмасына тематик-проблематик анализ. 2. Котб һәм Низами, Нәвои поэмаларына чагыштырма анализ. 3.Мәхмүд Болгари - урта гасыр татар прозаигы.

Тема 4. Казан ханлыгы чоры әдәбияты

дискуссия , примерные вопросы:

Әдәбиятта һәм сәнгатьтә Казан ханлыгы чорына сыйфатлама, бәя. Тарихи дөреслек. Сезнең караш.

письменная работа , примерные вопросы:

. Колшәриф, Мөхәммәд Әмин иҗатлары. 2. Өмми Камал шигърияте. 3. Мөхәммәдъяр поэмалары.

Тема 5. XVII йөз әдәбияты

коллоквиум , примерные вопросы:

17 йөздә дөнья күргән әдәби-тарихи ядкарьләр. Алардагы тарихи хакыйкать һәм уйдырмалар.

устный опрос , примерные вопросы:

Габди иҗаты хакында сөйләгез. Хикмәт жанрын исегезгә төшерегез. Мәүла Колый хикмәтләренең үзенчәлеген мисаллар өстендә аңлатыгыз. М.Колый суфыйчылыкның нинди юнәлеше тарафдары? Аның иҗатында дөньявилыкны ничек раслап була?

Тема 6. XVIII йөз әдәбияты

контрольная работа , примерные вопросы:

1.Алтын Урда чоры әдәбиятына күзәтү. 2. Колшәриф, Мөхәммәд Әмин иҗатлары. 3. Урта гасыр татар әдәбиятында дастан жанры. 4. "Нуры содур" поэмасына идея-эстетик анализ. 2 вариант 1. Казан ханлыгы чоры әдәбиятына кыскача күзәтү. 2. Таҗетдин Ялчыгол иҗаты. 3. Урта гасыр татар әдәбиятында хикмәт жанры. 4. "Гөлестан бит төрки" әсәренә идея-эстетик анализ. 3 вариант 1. 17, 18 йөз әдәбиятларына кыскача күзәтү. 2. Мөхәммәдъяр иҗаты. 3. Урта гасыр татар әдәбиятында нәзыйрәчелек. 4. Мәүла Колый хикмәтләренә идея-эстетик анализ.

тестирование , примерные вопросы:

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

"Әдәбият тарихы" төшенчәсе. Татар әдәбияты тарихының чорларга бүленеше.

2. Борынгы төркиләр һәм аларда язу. Рун, уйгур язулы истәлекләр.

3. М.Кашгарыйның "Диване лөгатет-түрк" сүзлегенә гомуми характеристика.

4. Ә.Йүгнәкинең "Һибәтел-хәкаик" ("Хаклыклар бүләге") поэмасы. Әсәрнең идея-эстетик, сәнгатьчә үзенчәлекләре.

5. Суфыйчылык әдәбияты. Беренче төрки-татар суфый шагыйрьләре буларак Ә.Ясәви һәм С.Бакырганый иҗатлары.

6. Йосыф Баласагунлының "Котадгу белек" ("Бәхет китерүче белем") әсәре.

7. Шәрык классикасы һәм татар әдәбияты.

8. Яңарыш әдәбияты үрнәге буларак "Кыйссаи Йосыф" дастаны (әсәрнең идея-проблематикасы, сәнгатьчә эшләнеше, традицияләре).

9. Алтын Урда чоры әдәбиятына гомуми күзәтү (актив авторлар, күренекле әсәрләр). Рабгузыйның "Кыйссасел-әнбия" китабы.

10. Котбның "Хөсрәү вә Ширин" әсәрендә мәхәббәт культы гәүдәләнеше.

11. Харәзми иҗаты.

12. Урта гасыр татар әдәбиятында мәгърифәтле патша һәм гадел җәмгыять идеяләренең гәүдәләнеше.

13. Х.Кятибнең "Җөмҗөмә солтан" дастаны.

14. М.Болгари һәм аның "Нәһҗел-фәрадис" әсәре.

15. Сәйф Сараи: тормышы һәм иҗат мирасы.

16. "Идегәй" дастаны.

17. Сайядиның "Бабахан дастаны".

18. Казан ханлыгы чоры: тарихи-әдәби күзәтү. Мөхәммәд Әмин иҗаты.

19. Колшәриф шигърияте.

20. Өмми Камал иҗатында суфыйчылык мотивлары чагылышы.

21. Мөхәммәдъяр: тормышы һәм иҗат мирасы.

22. Мәүла Колый хикмәтләре (идея-тематикасы, жанр һәм сәнгатьчә үзенчәлекләре).

23. XVII-XVIII йөздәге әдәби-тарихи ядкярләр ("Дәфтәре Чыңгызнамә" китабы, Кадыйр Галибәкнең "Җәмигъ әт-тәварих" җыентыгы).

24. Габди шигърияте.

25. XVIII гасыр әдәбиятында сәяхәтнамә жанры. Исмәгыйль Бикмөхәммәд углы һәм Мөхәммәд Әмин юлъязмалары.

26. "Мәҗмугыл-хикаят" җыентыгы.

27. Таҗеддин Ялчыгол: тормышы һәм иҗаты.

28. Г.Утыз Имәни иҗатында иҗтимагый-фәлсәфи проблемалар чагылышы.

7.1. Основная литература:

Теория литературы: словарь для студентов / Науч. ред. Я.Г.Сафиуллин; сост.: Я.Г.Сафиуллин, В.Р.Аминева, А.З.Хабибуллина. - Казань: Казан.ун-та, 2010 - 146 с.

Древнерусская литература XI - XVII веков: учебно-методическое пособие для студентов-филологов / Казан.гос. ун-т, Филол. фак.; [сост. доц. Л. Я. Воронова].- Казань, 2009.-60 с.

История русской литературы конца XIX - начала XX века: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 031000 и специальности 031001 - Филология: в 2 т. / под ред. В. А. Келдыша.-2-е изд., Москва: Академия, 2009.

7.2. Дополнительная литература:

Дополнительная литература:

Русская и зарубежная литература: Учебник / Под ред. проф. В.К. Сигова. - М.: ИНФРА-М, 2012. - 512 с.:http://znanium.com/bookread.php?book=233871

Гыйлаҗев Т.Ш. Әдәби мирас: тарих һәм заман / Т.Ш. Гыйлаҗев. - Казан: Татар. кит. нәшр., 2005. - 206 б.

Миннегулов Х.Ю. Восточная классика и татарская литература: учебное пособие. - Казань: Изд-во "Яз", 2014. - 292 с.

Миннегулов Х.Ю. Этапы развития тюрко-татарской, античной и русской литератур. Казань: "Ихлас", 2014. - 288 с.

Записи разных лет : (татарская литература: история, поэтика и взаимосвязи) / Хатип Миннегулов .- Казань : Идел-Пресс, 2010 .? 406.

История татарской литературы до XIX века (древняя и средневековая татарская литература) = XIX гасырга кадәрге татар әдәбияты тарихы (борынгы һәм урта гасыр татар әдәбияты) : учебно-методический комплекс : нормативно-методические материалы для студентов ИФИ КФУ, обучающихся по дисциплинам направления подготовки "Педагогическое образование" (бакалавриат) / М-во образования и науки Рос. Федерации, ФГАОУВПО "Казан. (Приволж.) федер. ун-т ", Ин-т филологии и искусств, Каф. истории татар. лит. ; [сост. Х. Ю. Миннегулов] .- Казань : [Казанский университет], 2012.- 58

Древнерусская литература XI - XVII веков: учебно-методическое пособие для студентов-филологов / Казан.гос. ун-т, Филол. фак.; [сост. доц. Л. Я. Воронова].- Казань, 2009.-60 с.

История русской литературы конца XIX - начала XX века: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 031000 и специальности 031001 - Филология: в 2 т. / под ред. В. А. Келдыша.-2-е изд., Москва: Академия, 2009.

Тюркское словесное искусство / Х. Ю. Миннегулов ; Казан. (Приволж.) федер. ун-т, Ин-т филологии и межкультур. коммуникаций .- Казань : [б. и.], 2014 .- 59 с.

История русской литературы конца XIX - начала XX века: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 031000 и специальности 031001 - Филология: в 2 т. / под ред. В. А. Келдыша.-2-е изд., Москва: Академия, 2009.-

Кныш А.Д. Мусульманский мистицизм: краткая история. Пер. с англ. М.Г. Романов. - СПб.: Издательство "ДИЛЯ", 2004.

7.3. Интернет-ресурсы:

Восточная литература - http://www.vostlit.info

Историческая библиотека - www.historylib.org

Сохраняем знания - www.livelib.ru

Универсальная энциклопедия - www.wikipedia.ru

Электронная библиотека КФУ / Каталог книг - library.kpfu.ru

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "История татарской литературы до XIX века" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Мультимедийная аудитория, вместимостью более 60 человек. Мультимедийная аудитория состоит из интегрированных инженерных систем с единой системой управления, оснащенная современными средствами воспроизведения и визуализации любой видео и аудио информации, получения и передачи электронных документов. Типовая комплектация мультимедийной аудитории состоит из: мультимедийного проектора, автоматизированного проекционного экрана, акустической системы, а также интерактивной трибуны преподавателя, включающей тач-скрин монитор с диагональю не менее 22 дюймов, персональный компьютер (с техническими характеристиками не ниже Intel Core i3-2100, DDR3 4096Mb, 500Gb), конференц-микрофон, беспроводной микрофон, блок управления оборудованием, интерфейсы подключения: USB,audio, HDMI. Интерактивная трибуна преподавателя является ключевым элементом управления, объединяющим все устройства в единую систему, и служит полноценным рабочим местом преподавателя. Преподаватель имеет возможность легко управлять всей системой, не отходя от трибуны, что позволяет проводить лекции, практические занятия, презентации, вебинары, конференции и другие виды аудиторной нагрузки обучающихся в удобной и доступной для них форме с применением современных интерактивных средств обучения, в том числе с использованием в процессе обучения всех корпоративных ресурсов. Мультимедийная аудитория также оснащена широкополосным доступом в сеть интернет. Компьютерное оборудованием имеет соответствующее лицензионное программное обеспечение.

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе " БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС " БиблиоРоссика " представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, автореферары, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань" , доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента" , доступ к которой предоставлен студентам. Электронная библиотечная система "Консультант студента" предоставляет полнотекстовый доступ к современной учебной литературе по основным дисциплинам, изучаемым в медицинских вузах (представлены издания как чисто медицинского профиля, так и по естественным, точным и общественным наукам). ЭБС предоставляет вузу наиболее полные комплекты необходимой литературы в соответствии с требованиями государственных образовательных стандартов с соблюдением авторских и смежных прав.

Компьтерный класс, оргтехника, теле- и аудиоаппаратьура (все - в стандартной комплектации для лабораторных занятий и самостоятельной работы); доступ к сети Интернет (во время самостоятельной подготовки и на лабораторных занятиях).

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО с учетом рекомендаций и ПрООП ВПО по направлению подготовки филология.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 45.03.01 "Филология" и профилю подготовки Прикладная филология: татарский язык и литература, переводоведение с углубленным изучением иностранного языка .

Автор(ы):
Миннегулов Х.Ю. ____________________
Куракова Ч.М. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Яхин Ф.З. ____________________
Сайфулина Ф.С. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ